
**Лабораторія трудового виховання і
профорієнтації
Інституту проблем виховання
НАПН України**

Консультуємо:

- працівників освіти, які формують навчально-виховне середовище профільного і професійного самовизначення учнів старшої школи;
- організуємо профільну і професійну орієнтацію учнів у загальноосвітніх школах, ліцеях, гімназіях та МНВК.

Були б раді познайомитись:

- з авторськими розробками уроків і позаурочних заходів;
- з нестандартними методичними знахідками профорієнтаційного спрямування;
- методичними та дидактичними напрацюваннями.
-

Адреса Інституту:

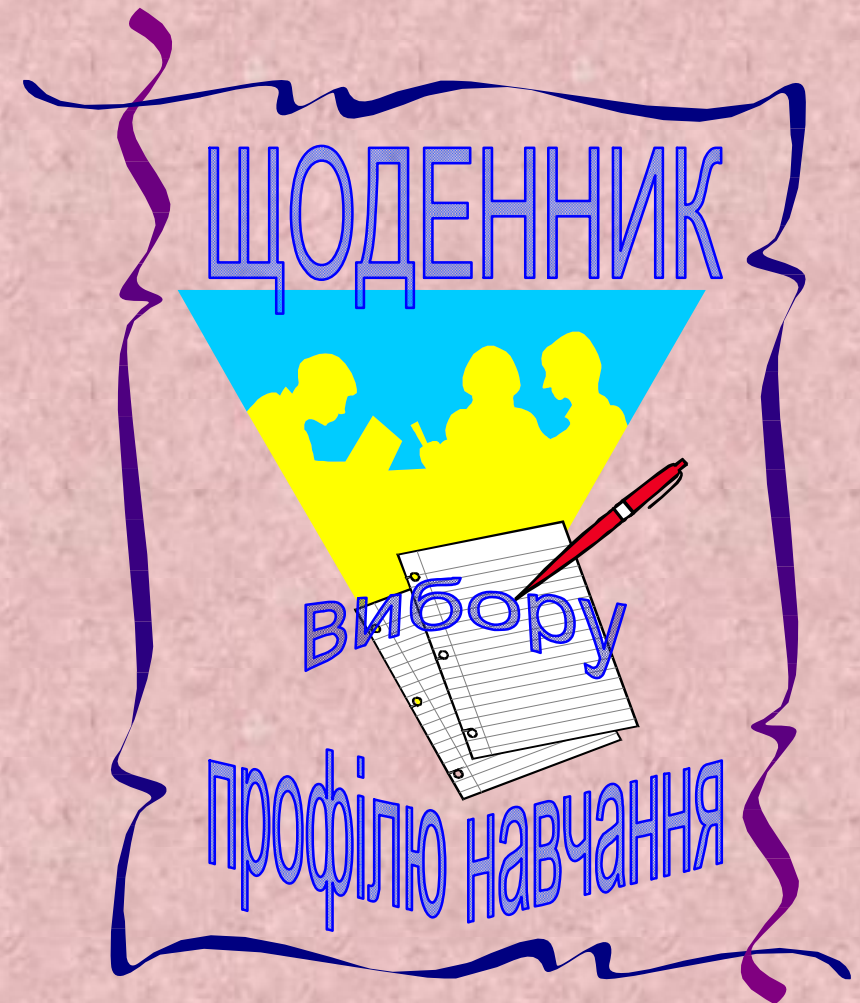
04060, м. Київ,

вул. М. Берлинського, 9.

тел.: (044) 455-53-38,

факс: (044) 440-25-25

Інститут проблем виховання
Національної академії педагогічних наук України

Київ – 2010

Щоденник вибору профілю навчання: колект. наук.-метод. посіб. [для учнів 9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів] // О. В. Мельник, І. І. Ткачук, Л. А. Гуцан, О. Л. Морін. – К. : _____, 2010. – 72 с.

У колективному науково-методичному посібнику представлені варіанти “Щоденника вибору профілю навчання”, які, разом з програмою “Людина і світ професій”, “Робочим зошитом вибору профілю навчання”, науково-методичними посібниками (“Людина і світ професій”, “Професійна орієнтація: проблеми та перспективи”, “Професійне самовизначення старшокласників”, Профорієнтаційна робота зі школярами в умовах профільного навчання”, “Зміст, форми та методи профконсультаційної роботи зі старшокласниками в процесі профільного навчання”), словником-довідником з професійної орієнтації учнів і науково-допоміжним бібліографічним покажчиком “Розвиток професійної орієнтації в Україні”, є складовими програмно-методичного комплексу формування в учнів 8–9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів готовності до вибору профілю навчання старшій школі.

Кожен з трьох представлених у посібнику варіантів “Щоденника вибору профілю навчання”, в якому узагальнюються навчальні та особистісні досягнення учня, результати його профільних проб, індивідуальних та колективних творчих справ, відповідає навчальним програмам профорієнтаційного спрямування “Людина і світ професій” (в обсязі 9, 17, 35 годин), розроблених відповідно до Розпорядженням Кабінету Міністрів України “Про затвердження плану заходів, спрямованих на розвиток системи професійної орієнтації населення, на період до 2009 року” (Розпорядження № 576-р від 25 липня 2007 р.).

Рецензенти: Палій А. А., кандидат психологічних наук, доцент, докторант Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

Уличний І. Л., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка

Рекомендовано до друку на засіданні лабораторії трудового виховання і профорієнтації Інституту проблем виховання АПН України, протокол № __ від __. __. __ р..

ЗМІСТ

Передмова ¹	
Теоретико-методичні засади конструювання змісту “Щоденника вибору профілю навчання” для учнів 8 – 9-х класів ²	
Щоденник вибору профілю навчання до навчальної програми “Людина і світ професій” для учнів 9-го класу (9 годин) ³	
Щоденник вибору профілю навчання до навчальної програми “Людина і світ професій” для учнів 9-го класу (17 годин) ⁴	
Щоденник вибору профілю навчання до навчальної програми “Людина і світ професій” для учнів 9-го класу (35 годин) ⁵	

Примітка. Автори матеріалів:

^{1, 2} Мельник Олександр Васильович, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії трудового виховання і профорієнтації Інституту проблем виховання НАПН України.

³ Ткачук Ірина Іванівна, науковий співробітник лабораторії трудового виховання і профорієнтації Інституту проблем виховання НАПН України.

⁴ Гуцан Леся Андріївна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії трудового виховання і профорієнтації Інституту проблем виховання НАПН України.

⁵ Морін Олег Леонідович, кандидат педагогічних наук, завідувач лабораторії трудового виховання і профорієнтації Інституту проблем виховання НАПН України.

**Програми, до яких створено “Щоденник вибору профілю навчання”
було опубліковано:**

1. Людина і світ професій : прогр. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. : (9 год.) / Ін-т проблем виховання АПН України [уклад.: О. В. Мельник, І. І. Ткачук]. – К. : Мегапринт, 2008. – 18 с.
2. Людина і світ професій : прогр. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. : (17 год.) / Ін-т проблем виховання АПН України [уклад.: О. В. Мельник, Л. А. Гуцан]. – К. : Мегапринт, 2008. – 21 с.
3. Людина і світ професій : прогр. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. : (35 год.) / Ін-т проблем виховання АПН України [уклад.: О. В. Мельник, О. Л. Морін]. – К. : Мегапринт, 2008. – 26 с.
4. Програма „Людина і світ професій” для загальноосвітніх навчальних закладів : 9-й кл. (9 год.) / Олександр Мельник, Ірина Ткачук // Соціальний педагог. – 2008. – Серпень. (№ 8). – С. 10-18.
5. Програма “Людина і світ професій” для загальноосвітніх навчальних закладів : 9-й кл. (9 год.) / Олександр Мельник, Ірина Ткачук // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2009. – № 10. – С. 49-51.
6. Програма “Людина і світ професій” для загальноосвітніх навчальних закладів : 9-й кл. (17 год.) / Олександр Мельник, Леся Гуцан // Сіл. школа України. – 2008. – Жовт. (№ 10). – С. 45–48.
7. Програма “Людина і світ професій” для загальноосвітніх навчальних закладів : 9-й кл. (35 год.) / Олександр Мельник, Олег Морін // Сіл. школа України. – 2008. – Жовт. (№ 10). – С. 34–45.
8. Програма “Людина і світ професій” для загальноосвітніх навчальних закладів : 9-й кл. (35 год.) / Олександр Мельник, Олег Морін // Трудове навчання. – 2009. – Листопад (№ 11). – С. 1-13 (вкладка).

ПЕРЕДМОВА

Необхідність модернізації створеної в радянські часи системи професійної орієнтації населення в Україні, удосконалення її організаційної структури відповідно до вимог ринкової економіки, наповнення змісту, форм і методів профорієнтаційної роботи специфікою поведінки фахівця на ринку праці, зумовлена суспільними запитами та досягненнями науки в розумінні природи професійного становлення й особистісного розвитку людини. Якраз сучасна специфіка означених вище факторів й формує потребу, на думку авторів посібника, критичного переосмислення минулого, удосконалення його здобутків і збагачення найкращими зразками світової науки та практики, що, врешті решт, дасть змогу розкрити сутнісні ознаки тривалого дисбалансу між попитом та пропозицією на вітчизняному освітньому ринку та ринку праці й окреслити перспективи розвитку теорії та методики професійної орієнтації дітей, молоді та дорослих в Україні.

Звичайно, автори посібника не применшують значущість здійснених у попередні роки досліджень. Адже результати цих досліджень створили підґрунтя для проведення фундаментальних досліджень у галузі професійного самовизначення особистості й формування її як суб'єкта майбутньої професійної праці, який не лише відповідає вимогам професійного середовища, а й активно оволодіває ним, змінює його й одночасно змінює себе, своє ставлення до навколишнього світу та самого себе. І це закономірно, адже в умовах ринку праці динамічне середовище праці людини не забезпечує сталості сформованих у неї стратегій самореалізації у конкретній професії та в цілому в різних сферах життя. Тому головний акцент у системі професійної орієнтації зміщується на активність особистості, свободу вибору нею на пряму професійного зростання, суворе дотримання правових та моральних правил ділової активності, та, одночасно, повну відповідальність за результати та наслідки своєї напруженої праці й творчої професійної самодіяльності.

Сучасна система професійної орієнтації й покликана, передусім,

забезпечити умови для усвідомлення людиною свого ставлення до себе як суб'єкта професійної праці та поведінки, що передбачає здійснення нею розгорнутого в часі й відносно самостійного пошуку професій з урахуванням, передусім, власних інтересів і можливостей, а лише згодом кон'юнктури ринку праці. Поступово в колективі авторів науково-методичного посібника таке наукове розуміння сутності професійної орієнтації дітей, молоді та дорослих трансформувалося з системи заходів впливу на особистість у створення дієвих умов (організаційних, інформаційних, методичних, психолого-педагогічних тощо) для допомоги їй в активному та свідомому професійному самовизначенні та просуванні до вершин професіоналізму в межах бажаного або ж вже обраного виду праці. Ці положення, сформульовані на основі характеристики найвагоміших здобутків вітчизняних вчених у різні періоди вирішення проблем підготовки особистості до професійного самовизначення й успішної в майбутньому професійної праці, й визначають перспективні напрями удосконалення теорії та методики професійної орієнтації дітей, молоді та дорослих в Україні, які мають реалізуватися через створення програмно-методичних комплексів профорієнтаційного спрямування.

Теоретико-методичні засади конструювання змісту “Щоденника вибору профілю навчання” для учнів 8 – 9-х класів

Наголосимо, що проблема підготовки учнів 8 – 9 класів до вибору профілю навчання в старшій школі актуалізована нормативними документами держави в галузі освіти (Закон України “Про освіту”; Закон України “Про загальну середню освіту”; Концепція профільного навчання в старшій школі; Постанова Кабінету Міністрів України “Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання” (№ 1717 від 16.11.2000 р.) та інші), які передбачають запровадження допрофільної підготовки та профільного навчання старшокласників. Актуальною означена проблема є ще й тому, що процеси профілізації навчання в старшій школі суттєво змінюють традиційне бачення науковцями та практиками професійного самовизначення учнівської молоді, в структуру якого вводиться етап вибору ними профілю навчання, який тісно пов’язаний з майбутньою сферою професійної діяльності.

Розкриємо теоретико-методологічні положення, які будуть використані нами під час обґрунтування програмно-методичного комплексу формування в учнів 8-9 класів готовності до вибору профілю навчання в старшій школі, обов’язковим складовим якого є “Щоденник вибору профілю навчання”.

Відзначимо, проблема ставлення особистості до себе як суб’єкта професійного розвитку, діяльності та спілкування перебуває в межах гуманістичного принципу єдності діяльності, свідомості й особистості, діалектичного взаємозв’язку її свідомості, самосвідомості та саморозвитку, який в останні роки є домінантним у дослідженнях педагогів, психологів і соціологів. І це не випадково, оскільки цей принцип передбачає формування учня старшої школи як суб’єкта майбутньої професійної діяльності, що передбачає здійснення ним розгорнутого в часі й відносно самостійного пошуку професій з урахуванням, передусім, власних інтересів і можливостей, а лише згодом кон’юнктури ринку праці. Про це, зокрема, наголошується в

працях К. Абульханової-Славської, Л. Анциферової й А. Брушлінського [10]. Людина, стверджують вчені, об'єктивно виступає (й вивчається) у системі нескінченно різноманітних суперечливих якостей. Найважливіше з них – бути суб'єктом, тобто творцем своєї історії, вершителем свого життєвого шляху: ініціювати й здійснювати споконвічно практичну діяльність, спілкування, поведінку, пізнання й інші види специфічно людської активності – творчої, моральної, вільної. Суб'єкт – це людина (люди) на вищому (для кожного з них) рівні активності, цілісності (системності), автономності й т.д. [10, с. 3].

Означене вище гуманістичне розуміння людини як суб'єкта діяльності і спілкування простежується в переважній більшості сучасних теорій професійного становлення та розвитку особистості (К. Абульханова-Славская [1], Б. Ананьєв [2], Л. Анциферова [10], І. Бех [3], А. Брушлінський [10], А. Бодальов [4], Г. Костюк [6], Д. Леонтьєв [7], В. Мясищев [8], К. Платонов [9] ін.), в яких через категорію суб'єкта узагальнено розкривається цілісність всіх його якостей (природних, індивідуальних, соціальних, суспільних). Принципова новизна такого теоретико-методологічного підходу полягає в тому, що обов'язково враховується не лише свідоме ставлення особистості до об'єктивного світу, а й свідоме ставлення до самої себе (самоствавлення). Якраз у межах понять “ставлення” і “самоствавлення” розкривається у всій значущості вибір профілю навчання старшокласником як етап його професійного самовизначення, що передбачає не лише проходження процесів самопізнання, самооцінки та самовдосконалення, а й саморозуміння та самоприйняття ним власної неповторності та самоцінності.

Зважаючи на це програмно-методичний комплекс формування в учнів 8-9 класів готовності до вибору профілю навчання в старшій школі й має забезпечувати не лише достатній рівень усвідомленого та обґрунтованого ставлення (“хочу”, “можу”, “потрібно”) кожного старшокласника до бажаного або ж обраного профілю навчання, а й самоствавлення до себе як суб'єкта майбутнього профільного навчання, яке репрезентує перехід дихотомії “Я і майбутній профіль навчання” в “Я у середовищі профільного навчання”. Така

модель, на нашу думку, й буде забезпечувати розвивальний рух дитини до високого рівня готовності у виборі майбутнього профілю навчання.

Підкреслимо, традиційно організований профорієнтаційний процес, в якому особистість учня є лише об'єктом організованого педагогічного впливу, в сучасних умовах не забезпечує повною мірою можливості для профільного самовизначення старшокласника, його активного конструювання й реалізації власної програми професійного зростання та досягнення в майбутньому професійної майстерності. І це закономірно, адже обрати майбутній профіль навчання на основі лише свідомого ставлення до такого вибору на основі, передусім, освітнього попиту та потреби суспільства у відповідних фахівцях, а лише згодом з урахуванням власних бажань і можливостей, в сучасних умовах надто складно.

Не в повній мірі вирішує таку проблему і традиційна система професійної орієнтації, в якій, на основі виявлення причинно-наслідкових зв'язків і фіксації зрушень у свідомості особистості під впливом цілеспрямовано навчання і виховання, розкривалися об'єктивні закономірності онтологічного просування особистості до вершини професійного розвитку. Проблема професійного самовизначення також, за умов визнання причинно-наслідкових детермінант розвитку психіки людини, перебувала лише у межах категорії свідомість, завдяки якій забезпечувалося усвідомлене ставлення людини до явищ об'єктивного світу й самої себе. Ць призводило до розуміння особистості як пасивної істоти, яка відповідає лише на зовнішні впливи. Така пасивність людини й ставила її у положення "гвинтика" державно-виробничої машини, складового, але не найважливішого, елемента продуктивних сил і виробничого потенціалу держави. Особистість виступала в такому середовищі її продуктом, кількісні й якісні професійні характеристики якої задавалися системою навчання й виховання. При цьому вважалося, що суспільство, передусім, впливає на індивіда, а особистість як член суспільства виконує задані ним функції та ролі. Тобто в системі навчання і виховання особистість виступала об'єктом впливу, а відповідним чином організоване середовище розвитку мало

обов'язково забезпечити її заздалегідь визначеним рівнем знань, сформованими поглядами, ідеями, переконаннями й т. д. Проблема дослідження готовності особистості до професійного самовизначення підпорядковувалася також такій меті – усвідомлення значущості вимог середовища й свідомого ставлення до визначених суспільством ідеологічних норм, правил і приписів у діяльності та спілкуванні.

Означена вище дослідницька позиція у сфері професійної орієнтації учнівської молоді, яка тривалий час домінувала в наукових працях вчених (М. Валітов, О. Голомшток, М. Захаров, О. Сазонов, В. Симоненко, О. Карпов, І. Керестень, С. Крягжде, І. Назимов та ін.) і згідно якої вважалося що відповідним чином організоване середовище розвитку, навчання і виховання дитини мало обов'язково забезпечити її заздалегідь визначеним рівнем знань, сформованими поглядами, ідеями та переконаннями в останні десятиліття зазнає суттєвих змін. Вітчизняні дослідники проблем професійної орієнтації (Г. Балл, В. Васильєв, О. Коберник, В. Рибалка, В. Синявський, М. Тименко, Б. Федоришин та ін.) наголошують на необхідність створення педагогічних ситуацій, які активізують профорієнтаційну самодіяльність учнів, в процесі якої вони не лише намагаються досягнути оптимальної відповідності між вимогам професійного середовища й індивідуальними особливостями, а й активно оволодівають ним, змінюють його й одночасно змінюють себе, своє ставлення до навколишнього світу та самого себе.

Розкриті вище теоретико-методологічні принципи розвитку дитини (І. Бех [3]), які пояснюють процеси засвоєння нею історично складених соціальних форм діяльності, розкриваються через перехід від зовнішніх, розгорнутих, колективних форм діяльності до внутрішніх, згорнутих, індивідуальних. Забезпечують такий перехід два взаємопов'язані процеси: виховання, як необхідне й цілеспрямовано організоване середовище, та діяльність особистості, в процесі якої нею присвоюється досвід поведінки і завдяки якому вона розвивається [3]. Тому модель підготовки учнів 8 – 9 класів до вибору профілю навчання в старшій школі, на нашу думку, й має

передбачати засвоєння ними історично складених форм професійної діяльності, в процесі оволодіння якими вони одночасно змінюють себе, своє ставлення до світу професійної праці та самого себе як суб'єкта майбутнього навчального профілю. Це передбачає активну самостійну діяльність старшокласників у цілеспрямовано-організованому профорієнтаційному середовищі, яка спрямовується педагогом і спонукається внутрішніми суперечностями вікового розвитку особистості цього віку. Такі суперечності виявляються:

- між досягнутим рівнем розвитку та вимогами майбутнього профілю навчання;

- між необхідністю приймати рішення про вибір профілю навчання після закінчення 9 класу загальноосвітньої школи та несформованими професійними намірами оволодіти в майбутньому досконало змістом обраного профілю;

- між високими соціально-професійними стандартами окремих навчальних профілів та усвідомленням своїх незначних особистісних і навчальних досягнень:

- між бажанням оволодіти змістом профільного навчання, пов'язаного з майбутньою професією та небажанням активізувати власну діяльність у вирішенні свого професійного майбутнього;

- між вибором профілю навчання на основі лише зовнішніх ознак його привабливості й престижності та усвідомленням необхідності постійної роботи над собою тощо.

Зважаючи на означене вище ми можемо стверджувати, що змістом формування в учнів 8 – 9 класів готовності до вибору профілю навчання в старшій школі є самостійне конструювання ними варіантів власної освітньої траєкторії, яка має згармонізувати їх ставлення до себе та до обраного профілю навчання, як середовища особистісного становлення і майбутнього професійного зростання. При цьому педагогічні засоби професійної орієнтації в школі мають забезпечити необхідні умови для розроблення учнями власної програми досягнення в майбутньому професійної майстерності, обов'язковим етапом якої є вибір і досконале оволодіння змістом певного навчального

профілю. Тому в системі профорієнтаційної роботи зі старшокласниками нами виділяється дві групи задач, які й розкривають структурне наповнення моделі підготовки учні 8 – 9 класі до вибору профілю навчання в старшій школі. Одні з них спрямовані на розв’язання задач, які вирішує дитина в процесі профільного самовизначення, а інші – на створення профорієнтаційного середовища, обов’язково цілеспрямованого й організованого педагогом, через яке він спрямовує її діяльність й у такий спосіб здійснює керівництво цим процесом саморозвитку.

Підготовка старшокласників до вибору профілю навчання, за такого розуміння змісту та педагогічних засобів професійної орієнтації, є процесом спільної діяльності педагога та дитини, в якій розгортається під керівництвом дорослого процес самостійного конструювання старшокласниками власного професійного майбутнього у формі індивідуальної освітньої траєкторії в 8 – 9 класі. Означені вище теоретичні положення й були покладені нами в основу програмно-методичного комплексу, результатом реалізації якого у навчально-виховному процесі сучасної школи є готовність старшокласника до вибору навчального профілю, яку ми розуміємо як систему суб’єктивно-оцінних та індивідуально-вибіркових ставлень учня до самого себе і свого місця в майбутньому профільному середовищі, в якому він досягне вершин особистісної та професійної досконалості. А формування такого новоутворення старшокласника, яке не лише дає можливість відповісти йому на запитання про те хто він, що з ним відбувається і чому від діє в той чи інший спосіб, є процесом змістовного наповнення його складових, які розподілені на горизонтальному та вертикальному рівнях. На рівні вертикального розподілу такими складовими є образ “Я-минуле”, “Я-реальне” (теперішнє) і “Я-ідеальне” (майбутнє). У своїй сукупності вони репрезентують те що дитина досягнула та як оцінює й ставиться до цього (“може”), до чого вона прагне (“хоче”), чи потрібно це їй та на якому рівні (“потрібно”). Об’єктивно діюче протиріччя між цими блоками (узгодженість, неузгодженість) змістовно наповнюють конструктивну, регулятивну, прогностичну й еталонно-оцінювальну функцію

активності старшокласника.

Змістовно рух такої пошукової діяльності є процесом узгодження учнем знань про вимоги профільного навчання (Образ „Я у профільному середовищі”) зі сформованими та усвідомленими ним в процесі розвитку можливостями та потребами (образ „Я”). Проміжною ланкою між вимогами профільного навчання і можливостями учня є його самодіяльність (власні емоційно-вольові зусилля вихованця) у напрямі зрівноважування об’єктивних вимог професійного простору (об’єктивно задана потреба обрати профіль навчання у 10 – 11 класі) та суб’єктивних факторів (майбутні професійні домагання) оволодіння в майбутньому бажаною професією.

Варто наголосити, що ми використовуємо у визначенні поняття “узгодження”. Розкриємо його сутність. Перш ніж майбутній фахівець зможе отримати робоче місце він має узгодити вимоги соціально-професійного середовища з власним бажаннями і можливостями. Механізмами цього процесу є глибокий самоаналіз власного професійного “Я”. Спонукальною силою цієї самодіяльності виступають зростаючі вимоги ринкового професійного середовища. При цьому сила впливу цих вимог об’єктивно зумовлена бажанням продавців робочих місць забезпечити виробничий процес найкращими фахівцями. Відзначимо також динамічність та неперервність цього процесу. Оскільки на ринку праці існує певна пропозиція потенційних споживачів робочого місця, то співробітництво між працедавцями та фахівцями відбувається у конкурентному середовищі. Невиконання людиною на високому професійному рівні виробничих обов’язків може призвести до його втрати. Саме це є спонукальною силою безперервного професійного самовдосконалення особистості, її фундаментом професійного саморозвитку. Зображений нами схематичний рух взаємодії фахівців і працедавців свідчить про те, що традиційне бачення механізму професійного самовизначення особистості не в змозі вирішити проблему конкурентоспроможності фахівця на ринку праці. Під традиційним баченням ми маємо на увазі механізми прийняття рішення (співставлення, накладення, проекція т. ін.) вимог професії та бажання

і можливостей особистості.

Окреслену схему ми можемо також перенести і на процес профільного самовизначення учнів 8 – 9 класів. Схематично взаємодія між профільною школою та бажанням дитини теж відбувається в середовищі конкуренції. Профільна школа бажає отримати найкращих учнів. Дитина бажає навчатися у тій профільній школі, яка забезпечить їй у майбутньому певний напрям професійної підготовки. У такому протиріччі лише одного (або ж ланцюжка) прийняття рішення про вибір профілю навчання недостатньо, тим більше недостатньо співставлення, накладення або ж проекції вимог профілю навчання та бажання і можливостей особистості. Лише в процесі узгодження, коли одночасно змінюється дитина і зростають вимоги профілю навчання, у повній мірі включаються механізми самопізнання, самооцінки і самовдосконалення особистості, виробляється та приймається нею стратегія і тактика поведінки на ринку освітніх послуг. Така стратегія реалізується у трьох напрямках: 1) самовдосконалення до рівня вимог бажаного у майбутньому профілю навчання, 2) вибір іншого профілю (з нижчими вимогами), 3) перенесення (відхід) від вирішення проблеми. При цьому відповідальність за активність лежить на дитині й її найближчому оточенні.

Отже, розподіл процесу формування готовності учнів 8 – 9 класу до вибору профілю навчання на минуле, сучасне та майбутнє і яку представляють образи “Я-минуле”, “Я-реальне” та “Я-ідеальне” дитини й визначає її потреби в активному вирішенні проблеми професійного майбутнього. Адже минуле “Я” відображає те, як оцінює старшокласник свої досягнення в контексті майбутнього навчального профілю згідно норм і пов’язаного з суспільно визначеним образом професії. Реальне “Я” показує самооцінку когнітивно-рефлексивних відомостей дитини про себе в певний час, а ідеальне “Я” розкриває бачення себе у відповідності з нормами та вимогами обраного або ж бажаного профілю навчання.

Звичайно, “Я-минуле” та “Я-реальне” старшокласника складають суть його уявлень про себе, а уявне “Я” є проекцією “Я-реального” на “Я-майбутнє”,

яке має відповідати й одночасно узгоджуватися з “Я-ідеальним”. Тому кінцевою метою активності особистості в старшому шкільному віці є узгодження протиріччя між власним професійним майбутнім, репрезентованим у виборі профілю навчання, та усвідомленим “Я-реальне”, яке відображає рівень навчальних та особистісних досягнень. Зважаючи на означене вище зміст профорієнтаційної роботи в сучасній старшій школі й повинен бути спрямованим на створення середовища, у якому юнаки і дівчата самостійно вибудовують ставлення до себе як майбутнього профілю навчання та до професійного середовища, в якому норми, правила та приписи задають соціально-професійні стандарти діяльності пов’язаних з ним професій. При цьому активність дитини, через яку вона розвивається, не означає, за визначенням Г. Костюка [6], відірваність навчання і виховання від цього процесу [6, с. 147]. Адже педагог цілеспрямовано проектує такий розвиток і, за допомогою педагогічних засобів, а в сфері професійного самовизначення засобів професійної орієнтації, керує становленням і розвитком у них готовності до вибору профілю навчання в старшій школі, як необхідного й домінуючого у 8 – 9 класі конструкту їх професійного майбутнього.

Вертикальний розподіл внутрішньо особистісного утворення старшокласника на минуле, теперішнє і майбутнє блоків, між якими діє об’єктивно задане протиріччя, не вичерпує змісту та педагогічних підготовки учнів до вибору навчального профілю. Проте обґрунтування їх сутності дає змогу нам розкрити зміст наповнення складових професійної орієнтації (цілеспрямована підготовка, профінформація, профконсультація, профадаптація) в сучасній старшій школі, які забезпечують розвивальний рух старшокласників у напрямі зрівноваження й узгодження ними протиріччя між сформованими у нього окремими просторово-часовими складовими. Такий розвивальний рух, який спонукається емоційно-ціннісним ставленням до себе як суб’єкта майбутнього профільного навчання й проявляється в безпосередній його активності в різноманітних видах навчально-пізнавальної діяльності, передбачає просування кожного старшокласника від уявлення про майбутній

профіль до усвідомлення себе як суб'єкта діяльності (навчальної, громадської, суспільно-корисної, виробничої тощо).

Для досягнення такої мети профорієнтаційна активність старшокласника має бути спрямована, передусім, оволодіння ним такими компонентами змісту профільного самовизначення:

- світ професій, що поєднує у собі знання про види професійної праці людини та напрями профільного навчання у старшій школі;

- образ „Я”, який поєднує у собі знання про індивідуальні особливості учня, його можливості і домагання, напрями самовдосконалення до рівня вимог бажаного профілю навчання у старшій школі;

- технологія вибору профілю навчання, який поєднує у собі знання правил вибору учнем майбутнього профілю навчання, його вміння складати та корегувати індивідуальну освітню траєкторію, аналізувати суперечності і уникати усталених помилок;

- профільні проби, які передбачають виконання проектних робіт за суспільно-гуманітарним, природничо-математичним, технологічним, художньо-естетичним та спортивним напрямом профільного навчання.

Обраний учнем майбутній профіль навчання, який найбільш повно узгоджує протиріччя між його вимогами та власними можливостями потребує двох обов'язкових, на нашу думку, елементів. А саме сформованого образу “Я і майбутній профіль навчання”, у якому фокусується система знань про майбутній профіль навчання, його вимоги, та образу “Я у середовищі профільного навчання”, як первинного уявлення про себе як майбутнього професіонала певної сфери професійної діяльності людини. Для вирішення цього завдання нами й уведено в структуру розробленого програмно-методичного комплексу такі профорієнтаційні засоби як професіографічна дослідницька діяльність старшокласників, яка дає змогу старшокласнику самостійно здобувати необхідні професіографічні відомості, індивідуальна та групова профконсультація, які будуть забезпечувати педагогічний супровід первинного включення старшокласників у майбутню професійну діяльність

через оволодіння змістом обраного навчального профілю, профільні випробування у формі проектних та проектно-технологічних робіт, через які старшокласники випробують себе у різних видах діяльності. Результати професіографічно-пошукової активності та профільних проб дитини мають фіксуватися у “Щоденнику вибору профілю навчання”, який, згідно розробленої нами динамічно-функціональної моделі підготовки учнів 8 – 9 класу до вибору профілю навчання в старшій школі, уведений до сукупності педагогічних засобів оволодіння учнями старшої школи технологією вибору навчального профілю.

Отже, на горизонтальному рівні виділені нами складові характеризують розвивальний рух старшокласника: від уявлення до усвідомлення себе як майбутнього суб’єкта профільного навчання (самопізнання); від позитивного ставлення до навчального профілю та пов’язаних з ним професій до емоційно-ціннісного ставлення до себе як суб’єкта профільної діяльності (самостворення); від активності учня в оволодінні способами діяльності до внутрішньої роботи над собою, які спонукають його до формулювання нових професійних цілей і домагань (саморегуляція). Забезпечити це має програма профорієнтаційного курсу “Людина і світ професій”, організація професіографічної дослідницької діяльності та профільних випробувань старшокласників з фіксацією результату у “Щоденнику вибору майбутньої професії”, забезпечення профорієнтаційного супроводу профорієнтаційної діяльності учнів у процесі індивідуальної та групової профконсультації.

Програмно-методичний комплекс формування в учнів 8 – 9 класів готовності до вибору профілю навчання в старшій школі, зміст якого розкритий в цьому підрозділі науково-методичного посібника, має забезпечувати не лише достатній рівень усвідомленого та обґрунтованого ставлення (“хочу”, “можу”, “потрібно”) кожного старшокласника до бажаного або ж обраного профілю навчання, а й самостворення до себе як суб’єкта майбутнього профільного навчання, яке репрезентує перехід дихотомії “Я і майбутній профіль навчання” в “Я у середовищі профільного навчання”. Така

модель, на нашу думку, й буде забезпечувати розвивальний рух дитини до високого рівня готовності у виборі майбутнього профілю навчання. Представлені у колективному науково-методичному посібнику варіанти “Щоденника вибору профілю навчання”, які, разом з програмою “Людина і світ професій”, “Робочим зошитом вибору профілю навчання”, науково-методичними посібниками (“Людина і світ професій”, “Професійна орієнтація: проблеми та перспективи”, “Професійне самовизначення старшокласників”, Профорієнтаційна робота зі школярами в умовах профільного навчання”, “Зміст, форми та методи профконсультаційної роботи зі старшокласниками в процесі профільного навчання”), словником-довідником з професійної орієнтації учнів і науково-допоміжним бібліографічним покажчиком “Розвиток професійної орієнтації в Україні”, є складовими програмно-методичного комплексу формування в учнів 8–9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів готовності до вибору профілю навчання в старшій школі, в якому узагальнюються навчальні та особистісні досягнення учня, результати його профільних проб, індивідуальних та колективних творчих справ.

Література:

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
2. Ананьев Б. Г. Избр. психологические труды: в 2 т. / Б. Г. Ананьев. – М., 1980. – Т. 1: Человек как предмет познания. – М., 1980. – 232 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: підручник / Іван Дмитрович Бех. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.
4. Завалова Н. Д. Образ в системе психической регуляции деятельности / [Б. Ф. Ломов, В. А. Пономаренко, Н. Д. Завалова; отв. ред. Ю.М.Забродин]. – М.: Наука, 1986. – 167 с.
5. Климов Е. А. История психологии труда в России / Е. А. Климов, О. Г. Носкова. – М.: МГУ, 1992. – 221 с.
6. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток

особистості / Г. С. Костюк; Л. М. Проколієнко – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.

7. Леонтьев Д. А. Профессиональное самоопределение как построение образов возможного будущего / Д. А. Леонтьев // Вопросы психологии. – 2001. – №1. – С. 57 – 66.

8. Мясищев В. Н. Психология отношений: избр. психол. тр. / В. Н. Мясищев. – М.: НПО МОДЭК, 1995. – 356 с.

9. Платонов К. К. Структура и развитие личности / [К. К. Платонов; ответств. ред. А. Д. Глоточкин. – М.: Наука, 1986. – 257 с.

10. Психологическая наука в России XX столетия: проблемы теории и истории / [К. А. Абульханова-Славская, Л. И. Анцыферова, А. В. Брушлинский; под ред. А. В. Брушлинского]. – М.: Издательство “Институт психологии РАН”, 1997. – С. 174.

ЩОДЕННИК
ВИБОРУ ПРОФІЛЮ НАВЧАННЯ
ДО НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ
“ЛЮДИНА І СВІТ ПРОФЕСІЙ”
ДЛЯ УЧНІВ 9-ГО КЛАСУ
(9 годин)

Примітка. Щоденник складається з 7 розділів:

1. Моє резюме.
2. Моя мета, плани та аналіз їх виконання.
3. Мої роботи.
4. Мої досягнення.
5. Відгуки, рекомендації та консультації.
6. Важлива інформація.
7. Робочий зошит для виконання практичних робіт.

Перший розділ заповнюється учнем після першого уроку.

Останні 6 – впродовж усього навчального року.

Моє резюме

Розділ складається з тих самих блоків, що й резюме для прийому на роботу, і є першим досвідом написання резюме.

П.І.Б.

Дата народження

Адреса, телефон

Освіта

Скільки класів закінчив (ла), навчальний заклад та місце його знаходження.

Додаткові курси, секції, гуртки.

Перемоги в предметних олімпіадах, конкурсах.

Улюблені предмети (в порядку значущості).

Предмети, які мені легко вивчати.

Предмети, які не подобаються.

Предмети, які важко вивчати

Мета

Моя особиста мета.

До якої професії я себе готую.

Який профіль я попередньо обираю.

Чому я обираю саме цей профіль.

Як давно я вирішив (ла) обрати саме цей профіль.

Які знання та вміння мені будуть потрібні для навчання за обраним профілем.

Які профілі, крім обраного, мені подобаються ще.

Що примусило мене обрати цей профіль (думка батьків, друзів, книги, кінофільм, радіопередачі, поради вчителів, заняття в гуртках)

Досвід роботи

Що я вже зробив (ла) для успішного опанування майбутнього профілю

Додаткова інформація

Знання мов, уміння користуватися комп'ютером, участь у дитячих об'єднаннях.

Перелік особистісних рис, важливих для успішного навчання за вибраним профілем, якими я володію або планую оволодіти

Рекомендації

Який профіль рекомендує обрати мати _____

Який профіль рекомендує обрати батько _____

Який профіль рекомендують обрати брати й сестри _____

Який профіль рекомендують обрати _____

дідусь _____

бабуся _____

друзі _____

знайомі _____

вчителі _____

класний керівник _____

Мої поточні завдання, плани й аналіз виконання

На початку кожного місяця учень:

– ставить перед собою завдання, які стосуються підготовки до навчання за бажаним профілем (підвищення досягнень у навчанні, опанування певних навичок; виховання рис характеру тощо);

– складає план дій для досягнення поставленої мети.

Наприкінці кожного місяця учень робить письмовий аналіз своєї діяльності та її результатів.

Мій план на вересень

Мої завдання на місяць	
Мій план дій для досягнення поставленої мети	
Очікувані труднощі	

Підсумки місяця

Рівень досягнення мети, розв'язання завдань	
Труднощі, яких я не очікував	
Мої дії та вчинки, що заслуговують на увагу	

Мій план на жовтень

Мої завдання на місяць	
Мій план дій для досягнення поставленої мети	

Очікувані труднощі	

Підсумки місяця

Рівень досягнення мети, розв'язання завдань	
Труднощі, яких я не очікував	
Мої дії та вчинки, що заслуговують на увагу	

Мій план на листопад

Мої завдання на місяць	
Мій план дій для досягнення поставленої мети	
Очікувані труднощі	

Підсумки місяця

Рівень досягнення мети, розв'язання завдань	
Труднощі, яких я не очікував	
Мої дії та вчинки, що заслуговують на увагу	

Мій план на грудень

Мої завдання на місяць	
Мій план дій для досягнення поставленої мети	

Очікувані труднощі	

Підсумки місяця

Рівень досягнення мети, розв'язання завдань	
Труднощі, яких я не очікував	
Мої дії та вчинки, що заслуговують на увагу	

Мій план на січень місяць

Мої завдання на місяць	
Мій план дій для досягнення поставленої мети	
Очікувані труднощі	

Підсумки місяця

Рівень досягнення мети, розв'язання завдань	
Труднощі, яких я не очікував	
Мої дії та вчинки, що заслуговують на увагу	

Мій план на листопад

Мої завдання на місяць	
Мій план дій для досягнення поставленої мети	

Очікувані труднощі	

Підсумки місяця

Рівень досягнення мети, розв'язання завдань	
Труднощі, яких я не очікував	
Мої дії та вчинки, що заслуговують на увагу	

Мій план на березень

Мої завдання на місяць	
Мій план дій для досягнення поставленої мети	
Очікувані труднощі	

Підсумки місяця

Рівень досягнення мети, розв'язання завдань	
Труднощі, яких я не очікував	
Мої дії та вчинки, що заслуговують на увагу	

Мій план на квітень

Мої завдання на місяць	
Мій план дій для досягнення поставленої мети	

Очікувані труднощі	

Підсумки місяця

Рівень досягнення мети, розв'язання завдань	
Труднощі, яких я не очікував	
Мої дії та вчинки, що заслуговують на увагу	

Мій план на травень

Мої завдання на місяць	
Мій план дій для досягнення поставленої мети	
Очікувані труднощі	

Підсумки місяця

Рівень досягнення мети, розв'язання завдань	
Труднощі, яких я не очікував	
Мої дії та вчинки, що заслуговують на увагу	

Мої роботи

Цей розділ містить перелік і опис основних форм і напрямів навчальної та творчої активності учня: факультативи, які відвідує учень, позашкільні гуртки, наукові роботи в Малій академії наук “Дослідник”, власні наукові, культурні роботи, проекти тощо.

Напрямок активності	Регулярність занять: епізодично чи системно	Тривалість	Чого я навчився
Факультативи			
Гуртки	-		
Секції			
МАН “дослідник”			
Інше			

Звіт про участь у проекті

Назва проекту	
Мета проекту	
Моя особиста мета проекту	
Стислий опис проекту	
Учасники проекту	
Результати проекту	
Місце проекту в навчальному процесі (де можна використовувати створений під час реалізації проекту виріб)	
Чого я навчився під час роботи над проектом	

Мої досягнення

Результати навчальних досягнень

Предмети	К-сть балів
Українська мова і література	
Іноземна мова	
Зарубіжна література	
Історія України	
Всесвітня історія	
Алгебра	
Геометрія	
Біологія	
Географія	
Фізика	
Хімія	
Інформатика	
Трудове навчання	
Фізична культура	

Перемоги в олімпіадах, різних конкурсах, змаганнях

Конкурси і змагання	У системі шкільних закладів	
	У системі позашкільних закладів	
Всеукраїнські та міжнародні олімпіади	I етап	
	II етап	
	III етап	
	VI етап	
	Міжнародна олімпіада	

Відгуки, рекомендації та консультації

1. Характеристика ставлення учня до різних видів діяльності, до яких учня спонукають класний керівник, учителі, педагоги позашкільних закладів, керівники спортивних секцій, батьки.

2. Рекомендації психолога щодо вибору профілю навчання.

3. Зауваження лікаря щодо обмежень у виборі профілю навчання.

Педагогічна характеристика ставлення учня до різних видів діяльності або висновок про якість виконаної роботи

Хто надає відгук	Зміст відгуку

Відгуки й рекомендації батьків та інших членів сім'ї

Хто надає рекомендацію	Зміст рекомендації

Консультації психолога

Результати психологічної діагностики	Рекомендації щодо вибору профілю навчання	Рекомендації щодо самовдосконалення

Консультації лікаря

Результати медичного обстеження	Обмеження при виборі профілю навчання	Рекомендації щодо шляхів зміцнення здоров'я

Важлива інформація

Інформація, яку здобув сам учень та яка стосується побудови його освітньої траєкторії, професійного плану або розвитку особистісних рис.

Професія	
Освіта	
Самовдосконалення	

Робочий зошит

Виконання письмових практичних робіт учня на уроці та самостійних робіт учня в процесі вивчення курсу “Людина і світ професій”.

№ з/п	Зміст завдання	Виконання роботи учнем
Розділ 1. Сучасний світ професійної освіти і праці		
1.1	Самостійна робота учня. Творче завдання у робочому зошиті: “Життєвий і професійний успіх людини. Конкурентоспроможність і мобільність сучасного фахівця”	
1.2	Практична робота учня на уроці. Складання переліку з 10 професій, які користуються попитом на ринку праці у регіоні. Виділення в них групи домінуючих вимог до фахівців	
1.3	Самостійна робота учня. Творче завдання у робочому зошиті: “Моя майбутня професія”	
1.4	Практична робота учня на уроці. Класифікація навчальних	

№ з/п	Зміст завдання	Виконання роботи учнем
	закладів регіону за напрямом профілю навчання	
1.5	Самостійна робота учня. Складання матриці вибору профілю навчання	
1.6	Практична робота учня на уроці. Проектування і здійснення профільних проб	
1.7	Самостійна робота учня. Творче завдання у робочому зошиті “Моя програма здійснення профільних проб”	
Розділ 2. Мої ресурси і ризики		
3.1	Практична робота учня на уроці. Вправа “Хто я”	
3.2	Самостійна робота учня. Виконання у робочому зошиті вправ на самопізнання	
3.3	Практична робота учня на уроці. Визначення й узагальнення особистісних характеристик, які можуть стати перешкодою для продовження навчання за певним профілем	
3.4	Самостійна робота учня. Творче завдання у робочому зошиті: “Вимоги до навчальних та особистісних досягнень учня суспільно-гуманітарного, художньо-естетичного, природничо-математичного, технологічного та спортивного напрямку профільного навчання”	
3.5	Практична робота учня на уроці. Визначення готовності учня до вибору майбутнього профілю навчання	
3.6	Самостійна робота учня. Творче завдання у робочому зошиті: “Аналіз здійснених профільних проб”	
Розділ 3. Технологія побудови індивідуальної освітньої траєкторії		
3.1	Практична робота учня на уроці. Розробка схеми “Моя освітня траєкторія”	
3.2	Самостійна робота учня. Проектна діяльність: “Я обираю	

№ з/п	Зміст завдання	Виконання роботи учнем
	цей профіль, тому що ...”	
3.3	Практична робота учня на уроці. Моя програма самовдосконалення	
3.4	Самостійна робота учня. Творче завдання у робочому зошиті: “Мій вибір профілю навчання був ... ”, “Якби мені довелося обирати майбутній профіль навчання, то я ...”	

**ЩОДЕННИК
ВИБОРУ ПРОФІЛЮ НАВЧАННЯ
ДО НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ
“ЛЮДИНА І СВІТ ПРОФЕСІЙ”
ДЛЯ УЧНІВ 9-ГО КЛАСУ
(17 годин)**

Примітка. Подана нижче структура “Щоденника вибору профілю навчання”, незважаючи на його обов'язковість, є орієнтовною і може бути змінена залежно від можливостей учителя та вподобань учнів.

Щоденник вибору профілю навчання

1. Прізвище, ім'я, по батькові (повністю) _____

2. Домашня адреса: місто _____, вулиця _____, будинок _____,
квартира _____, контактний телефон _____

3. Число _____, місяць _____, рік народження _____.

E-mail _____

4. Стать (підкреслити) чол. / жін.

5. Час і місце заповнення анкети _____

6. Освіта (навчальний заклад та місце його знаходження, скільки класів закінчили) _____

7. Батьки (*прізвище, ім'я, по батькові, професія, де працює*).

Батько _____

Мати _____

8. Яку освіту мають ваші батьки?

№	Освіта	Мати	Батько
1	Неповна середня		
2	Середня		
3	Початкова професійна (наприклад, професійно-технічне училище)		
4	Середня професійна (наприклад, технікум, коледж)		
5	Вища		
6	Не знаю		

9. Який Вам рекомендують обрати напрям профільного навчання (технологічний, суспільно-гуманітарний, художньо-естетичний, природничо-математичний, спортивний)?

Батьки

Дідусь

Бабуся

Вчителі

Класний керівник

10. Який Ви бажаєте обрати профіль? _____

Чому? _____

11. Чому Ви хочете обрати саме цей профіль навчання? _____

12. Визначте, які знання та вміння Вам будуть необхідні для навчання за обраним профілем ? _____

13. Чи готуєтеся Ви сьогодні до вибору профілю навчання в старшій школі?

– беру участь в роботі Малої академії наук _____

– відвідую факультативні курси (які?) _____

– беру участь у предметних олімпіадах _____

– займаюся на підготовчих курсах _____

– займаюся самоосвітою _____

– беру участь у роботі наукових товариств _____

– відвідую предметні гуртки (які?): _____

– не готуюсь _____

14. Які Ваші улюблені предмети? Чому вони Вам подобаються? _____

15. Які предмети не подобаються? Чому? _____

16. Напишіть есе на тему “Мої особисті досягнення”.

Примітка. Есе (фр. *essai* – спроба, начерк) – невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки та враження з конкретного приводу чи питання і не претендує на вичерпне і визначальне трактування теми; це жанр, який лежить на перетині художньої та публіцистичної (часом науково-популяризаторської) творчості.

17. Ким Ви мрієте бути? Чому? _____

18. Що вплинуло на Ваш вибір (думка батьків, друзів, книги, ЗМІ, кінофільм, радіопередачі, поради вчителів, заняття в гуртках, ін.) (*підкресліть?* Що ще (*допишіть*)? _____

19. Що Ви же зробили для успішного оволодіння майбутнім профілем навчання (*підкресліть*)?

- володію комп'ютером;
- добре знаю іноземну мову;
- пробую свої сили в живописі, музиці, поезії;
- вивчаю будову механізмів, машин, приладів;
- цікавлюся літературою про довкілля;
- інше.

20. Що може перешкодити здійсненню Ваших профільних планів?

№	Перешкода	Так	Ні
1	Недостатньо знань про обрану професію		
2	Недостатня підготовленість до професійної освіти		
3	Проблеми зі здоров'ям		
4	Сімейні обставини		
5	Матеріальний стан сім'ї		
6	Неправильний вибір місця продовження освіти, профілю навчання в 10–11-му класах		

21. Що насамперед приваблює Вас у майбутньому навчальному закладі для продовження освіти? _____

22. Які риси характеру Ви цінуєте у свого товариша? _____

23. Що Ви найбільше цінуєте в собі? _____

24. Які Ваші сильні сторони дозволять реалізувати себе в обраній професії в майбутньому? _____

25. Яких зусиль Ви докладаете для успішного оволодіння майбутньою професією? _____

26. У яких гуртках Ви навчаєтесь?

Назва гуртка	Кількість годин	Результат	Підпис керівника гуртка

27. Результати навчальних досягнень (успішність):

Предмети	Кількість балів
Фізика	
Біологія	
Географія	
Історія України	
Всесвітня історія	
Алгебра	
Геометрія	
Іноземна мова	
Зарубіжна література	
Українська мова та література	
Хімія	
Інформатика	
Трудове навчання	
Фізична культура	

28. Результати навчальних досягнень у конкурсах, змаганнях, олімпіадах:

Назви заходів	Результат
Конкурси, змагання	
Олімпіади:	
– шкільні;	
– всеукраїнські;	
– міжнародні	
Наукова робота (МАН)	

30. Результати виконання практичних та самостійних робіт:

№	Зміст завдання	Характеристика виконання	Кількість балів
1	Практична робота учня на уроці. Заповнити загальні відомості про учня в “Щоденнику вибору профілю навчання”. Самостійна робота учня. Творче завдання в робочому зошиті “Мої особисті досягнення”		
2	Практична робота учня на уроці. Складання блок-схеми “Сфери людської діяльності та види праці”. Самостійна робота учня. Творче завдання в робочому зошиті: “Моє місце в процесі трудової діяльності”		
3	Практична робота учня на уроці. Гра “Аукціон”. Самостійна робота учня. Заповнити в робочому зошиті анкету “Професії моїх батьків”		

№	Зміст завдання	Характеристика виконання	Кількість балів
4	<p>Практична робота учня на уроці. Класифікація основних груп професій. Самостійна робота учня. Творче завдання в робочому зошиті: Професійно важливі якості особистості, які необхідні для роботи за професіями “людина–людина”, “людина–техніка”, “людина–природа”, “людина–знакова система”, “людина–художній образ”</p>		
5	<p>Практична робота учня на уроці. Побудова формули визначеної професії за допомогою таблиці “Класифікація професій”.</p> <p>Самостійна робота учня. Творче завдання в робочому зошиті “Образ мобільного й конкурентоспроможного сучасного фахівця”</p>		
6	<p>Практична робота учня на уроці. Визначення мотивів вибору професії. Самостійна робота учня. Творче завдання в робочому зошиті “Мої особисті мотиви вибору професії”</p>		
7	<p>Практична робота учня на уроці. Визначення чинників професійної непридатності людини до окремих професій.</p> <p>Самостійна робота. Творче завдання в робочому зошиті “Самовдосконалення та зміцнення здоров'я і мій вибір професії”</p>		
8	<p>Практична робота учня на уроці. Професіограма професії, яка користуються попитом на ринку</p>		

№	Зміст завдання	Характеристика виконання	Кількість балів
	<p>праці.</p> <p>Самостійна робота учня. Творче завдання в робочому зошиті “Професіограма моєї улюбленої професії”</p>		
9	<p>Практична робота учня на уроці. Вправа “Хто Я?”. Дискусія “Для чого людині знати себе?”.</p> <p>Самостійна робота учня. Виконати в робочому зошиті завдання на визначення і власної самооцінки</p>		
10	<p>Практична робота учт на уроці. Вправи з розвитку мислення та емоцій: “Гімнастика для мислення”, “Передай емоцію”, “Вгадай емоцію”.</p> <p>Самостійна робота учня. Виконати є робочому зошиті завдання на визначення рівня розвитку окремих видів мислення</p>		
11	<p>Практична робота учня на уроці. Прийоми розвитку уваги. Раціональні прийоми запам'ятовування. Самостійна робота учня. Виконати в робочому зошиті завдання на визначення рівня розвитку уваги й пам'яті.</p>		?
12	<p>Практична робота учня на уроці. Вправи для самовиховання, гра “Аукціон”.</p> <p>Самостійна робота учня. Виконати в робочому зошиті завдання на визначення власного типу темпераменту</p>		

№	Зміст завдання	Характеристика виконання	Кількість балів
13	<p>Практична робота учня на уроці. Доповнення відомостей про індивідуальні особливості учня в “Щоденнику вибору профілю навчання”.</p> <p>Самостійна робота учня. Творче завдання в робочому зошиті “Мої індивідуальні особливості і обрана професія”.</p>		
14	<p>Практична робота учня на уроці. Складання блок-схеми “Модель профільного навчання в Україні”.</p> <p>Самостійна робота учня. Звіт у “Щоденнику вибору профілю навчання” про екскурсію до навчальних закладів різних типів.</p>		
15	<p>Практична робота учня на уроці. Складання алгоритму вибору профілю навчання.</p> <p>Самостійна робота учня. Творче завдання в робочому зошиті “Освітні профілі навчальних закладів у регіоні”</p>		
16	<p>Практична робота учня на уроці. Складання блок-схеми “Модель профільного самовизначення в регіоні”.</p> <p>Самостійна робота учня. Творче завдання в робочому зошиті “Моя програма здійснення профільних проб за суспільно-гуманітарним, природничо-математичним, технологічним, художньо-естетичним та спортивним напрямами профільного навчання”</p>		

№	Зміст завдання	Характеристика виконання	Кількість балів
17	<p>Практична робота учня на уроці. Захист обраного профілю. Проектна діяльність “Я обираю цей профіль тому, що ...”.</p> <p>Самостійна робота учня. Творче завдання в робочому зошиті “Мій головний та резервний професійні плани”</p>		

Консультація психолога, профконсультанта

Консультація № _____

Дата _____

Короткий опис проблеми _____

Рекомендації психолога, профконсультанта _____

Консультація № _____

Дата _____

Короткий опис проблеми _____

Рекомендації психолога, профконсультанта _____

Консультація лікаря

Консультація № _____

Дата _____

Короткий опис проблеми _____

Рекомендації лікаря. _____

Консультація № _____

Дата _____

Короткий опис проблеми _____

Рекомендації лікаря. _____

Рекомендації лікаря щодо обмежень при виборі профілю навчання

Допомога батьків

1. Поради батьків (мама, тата), де навчатися після закінчення 9-го класу:

	Мама	Тато
На початку навчального року		
Основний варіант		
Запасний варіант		
Наприкінці навчального року		
Основний варіант		
Запасний варіант		

2. Зберіть разом з батьками інформацію про професійні та профільні навчальні заклади.

№	Навчальний заклад	Адреса, телефон	Профіль	Вступні іспити

Допомога класного керівника

Консультація № _____

Дата _____

Короткий опис проблеми _____

Рекомендації класного керівника _____

Консультація № _____

Дата _____

Бесіда з _____

Короткий опис проблеми _____

Рекомендації класного керівника _____

Рекомендації класного керівника щодо вибору профілю навчання та майбутньої професії _____

Аналіз захисту проекту

Рівні	Критерії захисту проекту	Кількість балів	Середній бал
Демонстрація	Оригінальність ідеї		
	Оформлення		
	Використання наочних засобів		
Доповідь	Культура мови		
	Манера поведінки		
	Почуття часу		
Відповіді на запитання	Повнота		
	Аргументованість		
	Переконаність		
		Разом	

**ЩОДЕННИК
ВИБОРУ ПРОФІЛЮ НАВЧАННЯ
ДО НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ
“ЛЮДИНА І СВІТ ПРОФЕСІЙ”
ДЛЯ УЧНІВ 9-ГО КЛАСУ
(35 годин)**

Щоденник вибору профілю навчання

Прізвище, ім'я по батькові (повністю) _____

Домашня адреса _____

Телефон _____

E-mail _____

Число, місяць, рік народження _____

Стать (підкреслити)

чол.

жін.

Навчальний заклад _____

Клас _____

Батько (прізвище, ім'я, по батькові) _____

Освіта _____

Професія _____

Де працює _____

Мати (прізвище, ім'я, по батькові) _____

Освіта _____

Професія _____

Де працює _____

Брати, сестри (ім'я) _____

Вік _____

Працюють чи навчаються _____

Зміст щоденника складається з десяти кроків. Заповнювати його, тобто робити означені “кроки”, бажано у кінці кожного місяця.

I КРОК

Вкажіть, який напрями профільного навчання (технологічний, суспільно-гуманітарний, художньо-естетичний, природничо-математичний, спортивний)

Вам рекомендують обрати:

батько

мати

брат

сестра

дідусь

бабуся

друзі

вчителі

класний керівник

Який профіль бажаєте обрати Ви

Яка ступінь твердості Вашого рішення (за п'ятибальною шкалою)

Чи знаєте ви, що до обрано Вами навчального профілю є споріднені, якими

Ви могли б, при певних обставинах, бажали оволодіти (назвіть їх)

Чи знаєте ви, про вимоги до навчальних та особистісних досягнень учня

окремих профілів кожного напряму профільного навчання (назвіть їх)

II крок

Для участі в профільних пробах Вам необхідно протягом п'яти наступних місяців (самостійно чи з двома-трьома однокласниками) підготувати п'ять проектів, зміст яких відповідає кожному напрямку профільного навчання.

Проекти, які Ви створюватимете, мають бути спрямованими на розв'язання певної проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних засобів, а з іншого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки й технології.

Основні вимоги до виконання проекту:

- наявність значущої у творчому плані проблеми, яка вимагає для її розв'язання дослідницького пошуку;
- визначеність мети;
- змістовність і структурованість проекту;
- оформленість і представленість результатів виконаних проектів (представлені матеріальними об'єктами).

Основними етапами створення проекту можуть бути:

1. Визначення проблеми, мети й практичного значення її розв'язання.
2. Вибір команди для здійснення проекту, розподіл обов'язків.
3. Обговорення й обґрунтування шляхів та засобів розв'язання обраної проблеми, змісту окремих етапів проекту.
4. Пошук, відбір та аналіз отриманої інформації.
5. Формулювання проблем, які не знайшли розв'язання в цьому проекті.
6. Оформлення результатів.
7. Захист проекту.

Орієнтовна схема оформлення проекту:

Проект

для забезпечення профільної проби за _____ напрямом
профільного навчання

1. Назва проекту _____

2. Учасник (ки) проекту (прізвище, ім'я)

3. Мова проекту.

4. Стислий опис проекту

5. Місце проекту в навчальному процесі (де можна використовувати створений під час реалізації проекту матеріал)

6. Результати проекту (чому Ви навчилися під час роботи над проектом, наприклад, закріпили уміння використання можливостей засобів інформаційно-комунікаційних технологій, розширили навички пошуку необхідної інформації у різних джерелах тощо)

ІІІ КРОК

Визначте, як Ви вже сьогодні готуетесь до вибору навчання в старшій школі:

Поглиблено вивчаю окремі шкільні предмети (саме які?)

Вивчаю курси за вибором (які?)

Відвідую факультативні курси (які?)

Відвідую предметні гуртки (які?)

Беру участь у роботі наукового товариства учнів

Пишу наукову роботу для Малої академії наук

Приймаю участь у предметних олімпіадах

Відвідую підготовчі курси (саме які?)

Займаюсь самоосвітою

Вивчаю літературу (довідкову, науково-популярну, спеціальну)

Намагаюсь виховувати в собі позитивні якості (працелюбність, самостійність, наполегливість тощо)

Спілкуюсь зі старшокласниками, які навчаються за різними профілями

Спілкуватися зі учителями про різні профілі

Не готуюся взагалі

IV крок

Відповідаючи на запитання запропонованої анкети, самостійно визначте рівень використання Вами засобів інформаційно-комунікаційних технологій в урочній і позаурочній навчально-практичній діяльності.

1. Чи використовуєте Ви комп'ютер при виконанні домашніх завдань, і з яких саме навчальних предметів:
-

2. Які прикладні програми Ви найчастіше використовуєте:

Програми	Навчальний предмет
Текстовий процесор Word	
Табличний процесор Excel	
Графічний редактор Paint	
Системи створення презентацій PowerPoint	
Бази даних Access	
Інші програми	

2. Які саме види робіт Ви виконуєте:

а) створення інформаційних продуктів тобто рефератів, повідомлень і т.п.

(для яких саме предметів найчастіше):

б) пошук необхідної інформації (для яких саме предметів найчастіше):

з використанням паперових носіїв (підручників, довідників, словників тощо)	
з використанням оптичних носіїв	
з використанням мережі Internet	

в) розв'язання задач з предметів природничо-математичного циклу (фізики, хімії, математики):

V крок

Відповідаючи на запитання запропонованої анкети, визначте власне ставлення до навчально-практичної діяльності (оцінювання приводьте за п'ятибальною системою).

1. Ініціативність і активність на уроках

2. Інтерес до оволодіння знаннями

3. Особиста ініціативність у формах діяльності:

	навчальній	_____
	трудо́вій	_____
4. Уміння скласти план діяльності		_____
5. Уміння довести роботу до кінця		_____
6. Уміння виконати роботу у строк та якісно		_____
7. Уміння проаналізувати здійснену роботу		_____
8. Уміння виробити пропозиції щодо наступного етапу роботи		_____
9. Уміння зосередити свої зусилля на подоланні труднощів		_____
10. Уміння допомогти однокласникам		_____
11. Уміння знаходити своє місце в колективі, який працює		_____
12. Ставлення до власного ледарства		_____
13. Ставлення до лінощів оточення		_____
14. Спрямованість Вашого класу на діяльність:		_____
	навчально-практичну	_____
	трудо́ву	_____
15. Згуртованість Вашого класу в діяльності:		_____
	навчально-практичній	_____
	трудо́вій	_____

VI крок

Визначте вимоги до навчальних та особистісних досягнень учня кожного з напрямів профільного навчання та їх зв'язок з визначеними сферами професійної діяльності.

Профілі навчання в загальноосвітній школі можна розподілити за такими типами професій:

1) “людина-природа”: природничо-математичний, хіміко-біологічний, медичний, екологічний, сільськогосподарський, географічний і т. ін.

Це професії:

2) “людина-техніка”: технічний, технологічний, транспортний, комп’ютерно-інформаційний, виробничий, проектно-конструкторський, дизайнерський тощо.

Це професії:

3) “людина-людина”: гуманітарний, філологічний, лінгвістичний, економічний, спортивний, історичний, правознавчий, управлінський, педагогічний, побутово-обслуговуючий і та ін.

Це професії:

4) “людина-знак”: природничо-математичний, фізико-математичний, інформаційний, лінгвістичний тощо.

Це професії:

5) “людина-художній образ”: естетичний, образотворчий, музичний, хореографічний, театральний, дизайнерський, народних ремесел і т. ін.

Це професії:

Визначте навчальні предмети, які, на Вашу думку, мають бути профільними в кожному з напрямів профільного навчання та позначте їх у відповідній комірці таблиці знаком “+”.

Навчальні предмети	Напрями профільного навчання				
	суспільно-гуманітарний	природничо-математичний	технологічний	художньо-естетичний	спортивний

Українська мова і література					
Іноземна мова					
Зарубіжна література					
Історія України					
Всесвітня історія					
Правознавство					
Економіка					
Людина і світ					
Художня культура					
Математика					
Астрономія					
Біологія					
Географія					
Фізика					
Хімія					
Людина і природа					
Технології					
Інформатика					
Фізична культура					
Захист Вітчизни					

VII крок

Використовуючи запропоновану таблицю нахилів (Є. Климов), можна визначити рівень Вашої готовності до вибору напрямку профільного навчання (Готовність учня до профільного навчання /Упоряд.: В. Рибалка. За заг. ред. С. Максименка, О. Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003. – 112 с.)

Відповідаючи на її запитання, можна визначити профільні та загальні професійні інтереси і нахили за напрямками, що відповідають встановленим типам професій.

Інструкція. У таблиці 1 Вам запропонований перелік формулювань. Якщо

Ви погоджуєтесь з ними (“так”), то перед відповідною цифрою (1 або 2), яка розташована в одному зі стовпчиків, ставите “+”. Якщо не погоджуєтесь з ними (“ні”), то перед відповідною цифрою (1 або 2), яка розташована в одному зі стовпчиків, ставите “-”. Ваша відповідь “ні” може означати, що на сформульоване твердження немає відповіді або ж Ви активно його заперечуєте.

Найбільші позитивні суми будуть у стовпчиках, які відповідають групам професій або профілям, що Вам подобаються. Малі ж суми, а тим більше негативні, відповідають професіям і профілям, які Вам не подобаються (табл. 1).

Таблиця 1

Орієнтовне визначення профілю навчання або типу майбутньої професії
на основі самооцінки схильностей та інтересів

№	Характеристика поведінки	П (людина- природа)	Т (людина- техніка)	З (людина- знакова система)	Х (людина- художній образ)	Л (людина- людина)
1	Легко (без скутості) знайомлюся з новими людьми					1
2	Охоче і подовгу можу щонебудь майструвати (або шити, лагодити, в'язати)		1			
3	Залюбки ходжу в музеї, театри, на концерти і художні виставки				1	
4	Охоче і постійно стежу і доглядаю за рослинами (або тваринами)	1				
5	Залюбки і подовгу можу щонебудь підраховувати, обчислювати або креслити			1		
6	Охоче проводжу час із ровесниками або молодшими дітьми. коли їх потрібно чимось зайняти, захопити справою або допомогти їм у чомусь					1

№	Характеристика поведінки	П (людина-природа)	Т (людина-техніка)	З (людина-знакова система)	Х (людина-художній образ)	Л (людина-людина)
7	Залюбки і часто допомагаю старшим у догляді за тваринами (або рослинами)	1				
8	Зазвичай я роблю мало помилок у письмових роботах			1		
9	Мої вироби (те, що я роблю своїми руками у вільний від навчання час) зазвичай викликають інтерес у товаришів, у дорослих		2			
10	Дорослі вважають, що в мене є здібність до певної області мистецтва				2	
11	Охоче читаю про рослинний (або тваринний) світ	1				
12	Беру активну участь у художній самодіяльності				1	
13	Залюбки читаю про устрій механізмів, машин, приладів		1			
14	Охоче і подовгу можу розгадувати головоломки або сидіти над складними задачами, кросвордами, ребусами			2		
15	Легко улагоджую суперечності між ровесниками або молодшими учнями					2
16	Дорослі вважають, що в мене є здатність до роботи з технікою		2			
17	Результати моєї художньої творчості схвалюють і цілком незнайомі люди				2	

№	Характеристика поведінки	П (людина-природа)	Т (людина-техніка)	З (людина-знакова система)	Х (людина-художній образ)	Л (людина-людина)
18	Дорослі вважають, що в мене є здатності до роботи з рослинами або тваринами	2				
19	Зазвичай, як вважають, мені вдається докладно і ясно для інших викладати думки у письмовій формі			2		
20	Я майже ніколи не сварюся					1
21	Речі, зроблені мною, схвально оцінюють незнайомі люди		1			
22	Без особливих зусиль засвоюю раніше незнайомі або іноземні слова			1		
23	Мені часто доводиться допомагати незнайомим людям					2
24	Подовгу, не стомлюючись, можу займатися улюбленою художньою працею (музикою, малюванням і т.п.)				1	
25	З великим інтересом читаю про охорону навколишнього середовища, ліси, тварин	1				
26	Люблю розбиратися в устрої механізмів, машин, приладів		1			
27	Мені зазвичай вдається переконувати ровесників або молодших за віком у тому, що потрібно робити так, а не інакше					1
28	Охоче спостерігаю за тваринами або розглядаю рослини	1				

№	Характеристика поведінки	П (людина-природа)	Т (людина-техніка)	З (людина-знакова система)	Х (людина-художній образ)	Л (людина-людина)
29	Залюбки читаю науково-популярну, літературно-критичну літературу, публіцистику			1		
30	Пробую свої сили у живопису, музиці, поезії тощо				1	
31	Без особливих зусиль і охоче розбираюся у географічних картах, схемах, графіках, кресленнях, таблицях			2		
	Кількість балів					
	Максимум	7	8	10	8	8

VIII крок

Самостійно проаналізуйте завершені проекти профільних проб із суспільно-гуманітарного, природничо-математичного, технологічного, художньо-естетичного та спортивного напрямів.

Захист завершеного проекту є обов'язковим його етапом і має складатися з безпосередньої демонстрації проекту, доповіді та відповідей на запитання. Під час демонстрації проекту враховується оригінальність ідеї, оформлення й використання наочних засобів. Якість доповіді визначає культура мовлення, манера поведінки та час представлення проекту. Після представлення проекту Ви відповідаєте на запитання. Ваші відповіді мають бути впевнені, аргументовані та переконливі. За дев'ятьма характеристиками проекту, кожна з яких оцінюється за 12-ти бальною системою, визначається середній бал за демонстрацію, доповідь і відповіді на запитання (див. табл. 2.1-2.5).

Максимальна кількість балів за проект може бути 36. Кількість балів від 9 до 18 відповідає низькому рівню, від 19 до 27 балів – середньому рівню і, відповідно, 28–36 балів – високому.

Таблиця 2.1

Аналіз захисту проекту профільної проби за суспільно-гуманітарним
напрямом профільного навчання

Рівні	Критерії захисту проекту	Кількість балів	Середній бал
Демонстрація	Оригінальність ідеї		
	Оформлення		
	Використання наочних засобів		
Доповідь	Культура мови		
	Манера поведінки		
	Почуття часу		
Відповіді на питання	Повнота		
	Аргументованість		
	Переконаність		
Загалом			

Таблиця 2.2

Аналіз захисту проекту профільної проби за природничо-математичним
напрямом профільного навчання

Рівні	Критерії захисту проекту	Кількість балів	Середній бал
Демонстрація	Оригінальність ідеї		
	Оформлення		
	Використання наочних засобів		
Доповідь	Культура мови		
	Манера поведінки		
	Почуття часу		
Відповіді на питання	Повнота		
	Аргументованість		
	Переконаність		
Загалом			

Таблиця 2.3

Аналіз захисту проекту профільної проби за технологічним напрямом
профільного навчання

Рівні	Критерії захисту проекту	Кількість балів	Середній бал
Демонстрація	Оригінальність ідеї		
	Оформлення		
	Використання наочних засобів		
Доповідь	Культура мови		
	Манера поведінки		
	Почуття часу		
Відповіді на питання	Повнота		
	Аргументованість		
	Переконаність		
Загалом			

Таблиця 2.4

Аналіз захисту проекту профільної проби за художньо-естетичним
напрямом профільного навчання

Рівні	Критерії захисту проекту	Кількість балів	Середній бал
Демонстрація	Оригінальність ідеї		
	Оформлення		
	Використання наочних засобів		
Доповідь	Культура мови		
	Манера поведінки		
	Почуття часу		
Відповіді на питання	Повнота		
	Аргументованість		
	Переконаність		
Загалом			

Таблиця 2.5

Аналіз захисту проекту профільної проби за спортивним напрямом
профільного навчання

Рівні	Критерії захисту проекту	Кількість балів	Середній бал
Демонстрація	Оригінальність ідеї		
	Оформлення		
	Використання наочних засобів		
Доповідь	Культура мови		
	Манера поведінки		
	Почуття часу		
Відповіді на питання	Повнота		
	Аргументованість		
	Переконаність		
Загалом			

IX крок

Обчисліть Ваш особистий освітній рейтинг (див. табл. 3).

Таблиця 3

Визначення

загального освітнього рейтингу

Напрямок навчальної діяльності	Складові напрямку	Кількість балів	Середній бал за напрямок
Основні навчальні предмети	Українська мова і література		
	Іноземна мова		
	Зарубіжна література		
	Історія України		
	Всесвітня історія		
	Алгебра		
	Геометрія		
	Біологія		
	Географія		
	Фізика		
	Хімія		
	Інформатика		
	Трудове навчання		
	Фізична культура		

Напрямок навчальної діяльності		Складові напрямку	Кількість балів	Середній бал за напрямок
Участь у роботі		Факультативу (1 б.)		
		Гуртка (1 б.)		
		Наукового товариства (2 б.)		
		Малої академії наук (2 б.)		
Конкурси і змаганнях	У системі шкільних закладів	брав участь (1 б.)		
		призер (3 б.)		
		переможець (5 б.)		
	У системі позашкільних закладів	брав участь (1 б.)		
		призер (3 б.)		
		переможець (5 б.)		
Всеукраїнські і міжнародні олімпіади	I етап	брав участь (1 б.)		
		призер (3 б.)		
		переможець (5 б.)		
	II етап	брав участь (2 б.)		
		призер (4 б.)		
		переможець (6 б.)		
	III етап	брав участь (3 б.)		
		призер (5 б.)		
		переможець (7 б.)		
	VI етап	брав участь (5 б.)		
		призер (7 б.)		
		переможець (9 б.)		
	Міжнародна олімпіада	брав участь (7 б.)		
		призер (9 б.)		
		переможець (11 б.)		
Освітній рейтинг				
Рівень освітнього рейтингу низький (≤ 10), середній ($11 \leq n \leq 15$), високий (> 15)				

За допомогою результатів аналізу проектів профільних проб та освітнього рейтингу можна визначити Ваш профільний рейтинг. Кожен із рівнів захисту проекту та освітнього рейтингу утворюють, відповідно, низький (1 бал), середній (2 бали) та високий (3 бали) рівні, які у своїй сукупності і визначають Ваш профільний рейтинг. Він відповідає низькому рівню, якщо сума балів захисту проекту та освітнього рейтингу склала 2 бали, середньому – 3–4 бали і високому – 5–6 балів (див. табл. 4.1-4.5).

Таблиця 4.1

Визначення

профільного рейтингу за суспільно-гуманітарним напрямом профільного навчання

Критерії	Рівні		
	низький (1 бал)	середній (2 бали)	високий (3 бали)
Рівень проекту			
Освітній рейтинг			
Загальна кількість балів			
Профільний рейтинг			

Таблиця 4.2

Визначення профільного рейтингу за природничо-математичним напрямом профільного навчання

Критерії	Рівні		
	низький (1 бал)	середній (2 бали)	високий (3 бали)
Рівень проекту			
Освітній рейтинг			
Загальна кількість балів			
Профільний рейтинг			

Таблиця 4.3

Визначення профільного рейтингу за технологічним напрямом профільного навчання

Критерії	Рівні		
	низький (1 бал)	середній (2 бали)	високий (3 бали)
Рівень проекту			
Освітній рейтинг			
Загальна кількість балів			
Профільний рейтинг			

Таблиця 4.4

Визначення профільного рейтингу за художньо-естетичним напрямом профільного навчання

Критерії	Рівні		
	низький (1 бал)	середній (2 бали)	високий (3 бали)
Рівень проекту			
Освітній рейтинг			

Загальна кількість балів	
Профільний рейтинг	

Таблиця 4.5

Визначення профільного рейтингу за спортивним напрямом профільного навчання

Критерії	Рівні		
	низький (1 бал)	середній (2 бали)	високий (3 бали)
Рівень проекту			
Освітній рейтинг			
Загальна кількість балів			
Профільний рейтинг			

Робочий зошит

У робочому зошиті фіксуються результати виконання письмових практичних робіт учня на уроці та його самостійних робіт в процесі вивчення курсу “Людина і світ професій”.

№	Зміст завдання	Кількість балів за виконання роботи
Вступ		
1	<i>Практична робота учня на уроці. Дискусія: “Наслідки вдалого та невдалого вибору професії”.</i>	
	<i>Самостійна робота учня. Заповнити загальні відомості у “Щоденнику вибору профілю навчання”. Творче завдання у робочому зошиті: “Що, на мою думку, може сприяти вдалому вибору майбутньої професії”.</i>	
Розділ 1. Класифікація професій		
2	<i>Практична робота учня на уроці. Провести розподіл професій за галузями господарства.</i>	
	<i>Самостійна робота учня. Творче завдання у робочому зошиті: “Професія моїх батьків”.</i>	

№	Зміст завдання	Кількість балів за виконання роботи
3	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Провести розподіл у групи заданого переліку професій (за предметом, метою, засобами і умовами праці).	
	<i>Самостійна робота учня.</i> Доповнення виконаного на уроці розподілу професій власними прикладами.	
4	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Ознайомлення зі Державним класифікатором професій України.	
	<i>Самостійна робота учня.</i> Пошук у класифікаторі відомостей про професії батьків, родичів, знайомих.	
5	<i>Практичні роботи учня на уроках.</i> Провести класифікацію основних груп професій кожного типу.	
	<i>Самостійні роботи учня.</i> У робочому зошиті визначити професійно-важливі якості, необхідні для роботи за професіями кожного типу.	
6	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Скласти таблицю: “Здоров’я та професія”.	
	<i>Самостійна робота учня.</i> У робочому зошиті сформулювати вимоги професійної придатності до професії, яку учень має бажання обрати у майбутньому.	
7	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Складання формули визначеної професії.	
	<i>Самостійна робота учня.</i> У робочому зошиті скласти формули професії батьків, родичів, знайомих.	
8	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Складання основного та резервного професійних планів.	

№	Зміст завдання	Кількість балів за виконання роботи
	<i>Самостійна робота учня.</i> Використовуючи сформульовані на уроці основний і резервний професійні плани скласти у робочому зошиті блок-схему “Моя програма побудови майбутньої освітньої траєкторії”.	
9	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Назвати основні особисті якості, необхідні для роботи за професіями різного типу.	
	<i>Самостійна робота учня.</i> Творче завдання у робочому зошиті: “Що, на Вашу думку, впливає на професійний і життєвий успіх людини?”.	
Розділ 2. Загальні поняття про деякі психічні процеси й індивідуальні особливості особистості		
10	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Визначення типу темпераменту (опитувальником Г. Айзенка (Ері) в адаптації О. Шмельова).	
	<i>Самостійна робота учня.</i> Самостійно провести дослідження типу темпераменту (опитувальник “Психологічна характеристика темпераменту” В. Русалова.) та внести отримані результати у робочій зошит.	
11	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Визначення особистих рис характеру (методика Р. Кеттела).	

№	Зміст завдання	Кількість балів за виконання роботи
	<i>Самостійна робота учня.</i> Самостійно провести тест самооцінки властивостей характеру (методика Т. Лірі) та внести отримані результати у робочій зошит.	
12	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Визначення особливостей розвитку уваги (методика “Об’єм уваги”).	
	<i>Самостійна робота учня.</i> Самостійно провести дослідження: 1) обсягу уваги (методика “Чорно-білі таблиці Шульте”); 2) переключення та розподілу уваги (методики “Коректурні спроби” за В. Анфімовим, та методика Р. Нємова). Внести отримані результати у робочій зошит.	
13	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Визначення рівня розвитку вольових якостей.	
	<i>Самостійна робота учня.</i> Самостійно провести тест вольового самоконтролю (тест-опитувальник Зверкова і Ейдмана) та внести отримані результати у робочій зошит.	
14	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Визначення обсягу слухової, зорової, рухової пам’яті (методики “Механічне запам’ятовування 10 слів”, “10 пар слів, пов’язаних за змістом”).	

№	Зміст завдання	Кількість балів за виконання роботи
	<i>Самостійна робота учня.</i> Самостійно провести дослідження короткочасної пам'яті: 1) методика “Запам'ятовування 12 слів та 9 геометричних фігур”; 2) методика “Запам'ятай двозначні числа”). Внести отримані результати у робочій зошит.	
15	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Визначення рівня самооцінки. Методика “Моя самооцінка”.	
	<i>Самостійна робота учня.</i> Самостійно провести дослідження рівня адекватності образу “Я” (методика “Сходишки”) та внести отримані результати у робочій зошит.	
16	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Визначення й узагальнення особистісних якостей, які можуть заважати навчанню за бажаним профілем.	
	<i>Самостійна робота учня.</i> Творча робота “Як я сприймаю самого себе”.	
Розділ 3. Напрями профільного навчання у старшій школі		
17	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Складання моделі внутрішкільної профілізації декількох загальноосвітніх закладів міста, району тощо.	
	<i>Самостійні роботи учня.</i> 1. У робочому зошиті скласти блок-схему “Напрями профільного навчання в Україні”.	
	2. У робочому зошиті розпочати складання панів проектів для здійснення профільних проб по кожному напрямку профільного навчання”.	

№	Зміст завдання	Кількість балів за виконання роботи
18	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Групування вимог до навчальних та особистісних досягнень учня окремих профілів кожного напрямку профільного навчання.	
	<i>Самостійна робота учня.</i> У робочому зошиті провести класифікацію професій за предметом, метою, засобами і умовами праці, які відповідають кожному напрямку профілю навчання.	
19	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Дискусія: “Профільне навчання – перший крок до вибору майбутньої професії”.	
	<i>Самостійна робота учня.</i> У робочому зошиті сформулювати власну позицію стосовно того як профільне навчання може сприяти продовженню освіти і вибору майбутньої професії.	
Розділ 4. Вибір напрямку профільного навчання у старшій школі		
20	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Класифікація навчальних закладів міста за профілем навчання.	
	<i>Самостійні роботи учня.</i> Провести пошук інформації (спеціальна література та довідки, періодичні видання, ресурси глобальної інформаційної мережі Інтернет) про можливості продовження навчання за обраним профілем та відобразити його результати у робочому зошиті.	

№	Зміст завдання	Кількість балів за виконання роботи
21	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Формулювання кожним учнем послідовності дій набуття визначеного профілю.	
	<i>Самостійна робота учня.</i> У робочому зошиті вказати яким чином учень намагається самовдосконалюватися до рівня вимог майбутнього профілю навчання.	
22	<i>Практичні роботи учня на уроках.</i> Проектна діяльність. Проведення профільних проб за кожним напрямом профільного навчання. <i>Самостійні роботи учня.</i> У робочому зошиті провести аналіз результатів кожної профільної проби.	
23	<i>Практична робота учня на уроці.</i> Розгляд складностей, які виникли при виборі учнем профілю майбутнього навчання у старшій школі та визначення напрямів їх розв'язання.	

Література

1. *Бас Г. Г.* Орієнтація учнів на сільськогосподарські професії. – К.: Рад. шк., 1986. – 159 с.
2. *Віденко В. Ф.* Людина і світ / Віденко В. Ф., Віденко Л. В., Кондратова-Дідешо В. І. – К.: Вища шк., 2001. – 229 с.
3. *Довідник професій* / Упоряд. Д.О. Закатнов, Н.В. Жемера, М.П. Тищенко. – К.: Українська книга, 1999. – 321 с.
4. *Захаров Н. Н.* Профессиональная ориентация школьников / Н. Н. Захаров, В. Д. Симоненко. – М.: Просвещение, 1989. – 192 с.

5. *Климов Е. А.* Как выбрать профессию. – М.: Просвещение, 1984. – 179 с.
6. *Климов Е. А.* Психология профессионального самоопределения. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 512 с.
7. *Критерии* и показатели готовности школьников к профессиональному самоопределению / Под ред. С. Н. Чистяковой, А. Я. Журкиной. – М.: Филология, 1997. – 80 с.
8. *Мельник О. В.* Основи вибору професій: Експериментальна програма та збірник практичних завдань / О. В. Мельник, В. П. Романчик. – К.: ІПВ АПН України, 2001. – 98 с.
9. *Педагогічні засоби* підготовки старшокласників до професійного самовизначення в умовах профільного навчання: [метод. посіб.] / Д. О. Закатнов О. В. Мельник, О. В. Осипов та ін.; за ред. Д. О. Закатнова. – К.: ІПВ АПН України, 2005. – 215 с.
10. *Педагогічні основи* трудового становлення і професійного самовизначення учнівської молоді: [моногр.] / За ред. М. П. Тименка. – Бердянськ: Ін-т педагогіки АПН України, 1996. – 268 с.
11. *Підготовка до професійного навчання і праці* (психолого-педагогічні основи): [навч.-метод. посіб.] / За ред. Г. О. Балла, П. С. Перепелиці, В. В. Рибалки. – К.: Наукова думка, 2000. – 188 с.
12. *Побірченко Н.А.* Людина і праця: [навч. посіб. для 10-го кл.] / Н. А. Побірченко, О. П. Сергєєнкова, І. В. Підтілок. – К.: Наш час, 2006. – 180 с.
13. *Професійне самовизначення старшокласників*: [метод. посіб.] / Д. О. Закатнов О. В. Мельник, О. В. Осипов та ін.; за ред. Д. О. Закатнова. – К.: Шкільний світ, 2006. – 128 с.
14. *Профессиограммы* и профессиокарты основных профессий: [метод. пособ.] / Под ред. В. В. Ерасова. – К.: РІА-ВООК, 1995. – 335 с.
15. *Профконсультационная работа со старшеклассниками*: [пособие] / Под ред. Б. А. Федоришина. – К.: Рад. шк., 1980. – 160 с.
16. *Пряжников Н. С.* Профессиональное и личностное самоопределение. – М.: Ин-т практической психологии, 1996, – 256 с.

17. *Рибалка В. В.* Готовність учня до профільного навчання / За заг. ред. С. Д. Максименка, О. П. Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003. – 112 с.
18. *Рибалка В. В.* Особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників: [моногр.] / За ред. Г. О. Балла. – К., 1998. – 160 с.
19. *Система* профориентационной работы со старшеклассниками / Под ред. Б. А. Федоришина. – К.: Рад. шк., 1988. – 180 с.
20. *Уніат С.* Вибір професії, або Задача з багатьма невідомими / С. Уніат, С. Ковінько. – Тернопіль: Підручники та посібники, 1997. – 87 с.

Щоденника вибору профілю навчання

для учнів 9-х класів

загальноосвітніх навчальних закладів

до програм “Людина і світ професій”

(9, 17, 35 год.)

Підписано до друку 31.05.210 р. Формат 60x90/16

Ум. друк. арк.. 3,0.

Тираж ____ . Зам. ____

**Лабораторія трудового виховання і профорієнтації
Інституту проблем виховання
НАПН України**

Консультуємо:

- працівників освіти, які формують навчально-виховне середовище профільного і професійного самовизначення учнів старшої школи;
- організуємо профільну і професійну орієнтацію учнів у загальноосвітніх школах, ліцеях, гімназіях та МНВК.

Були б раді познайомитись:

- з авторськими розробками уроків і позаурочних заходів;
- з нестандартними методичними знахідками профорієнтаційного спрямування;
- методичними та дидактичними напрацюваннями.
-

Адреса Інституту:

04060, м. Київ,

вул. М. Берлинського, 9.

тел.: (044) 455-53-38,

факс: (044) 440-25-25

e-mail: ipv.apnu@live.ru

<http://www.ipv.org.ua>

